



Tjänsteskrivelse

Datum

2025-02-06

Vår referens

Linn Hellström

Strateg

linn.hellstrom@malmo.se

Remiss angående remiss Socialdepartementet - Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

FSN-2025-65

Sammanfattning

Språkproblemen i omsorgen förekommer i stora delar av landet och innebär negativa konsekvenser för såväl omsorgstagarens trygghet och säkerhet som omsorgspersonalens arbetsmiljö. För att komma till rätta med dessa problem föreslår utredningen ett antal åtgärder som syftar till att bidra till en förbättrad, god och enhetlig språknivå. En av åtgärderna är att det införs ett språkrav i socialtjänstlagen (SoL). Utredningen föreslår också att det införs ett statsbidrag – kallat svenskalyftet – som syftar till att stimulera arbetsgivarna till, och ge dem goda förutsättningar för, att utveckla språkutvecklande arbetsplatser samt ge den personal som behöver det möjlighet att studera svenska på arbetstid.

Funktionsstödsnämnden föreslås anse att utredningens förslag om riktade insatser för att stärka kunskaperna i svenska språket hos vård- och omsorgspersonal är positiva men även framföra att det finns negativa konsekvenser i förutsättningen att förslaget enbart föreslås omfatta äldreomsorgen då även andra former av omsorg, till exempel inom funktionshinderområdet, i lika stor utsträckning möter samma utmaningar som beskrivs i utredningen.

Förslag till beslut

1. Funktionsstödsnämnden godkänner yttrandet.

Beslutsunderlag

- Följebrev Remiss angående remiss Socialdepartementet - Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)
- Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)



- G-Tjänsteksrivelse FSN 250224 - Remiss Socialdepartementet - Ett språkrav för språkutveckling
- Förslag till yttrande - Ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Beslutsplanering

Funktionsstödsnämndens beredning 2025-02-13

Funktionsstödsnämndens arbetsutskott 2025-02-14

Funktionsstödsnämnden 2025-02-24

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Utredningens uppdrag

Regeringen beslutade i mars 2023 att tillsätta en särskild utredning för att ta fram ett förslag gällande språkrav för äldreomsorgens personal då tidigare utredningar uppmärksammat brister gällande språkkunskapen samt att inspektionen för vård och omsorg (IVO) rapporterat om kvalitetsbrister avseende språkkompetensen hos omsorgspersonal. Utredningen har haft i uppdrag att ta ställning till vilken nivå för språkkunskaper som är lämplig för personal i äldreomsorgen och om nivån som krävs bör vara annorlunda mellan olika yrkesgrupper. Utredningen har också haft i uppdrag att ta fram förslag på hur språkravet kan utformas, implementeras skyndsamt i verksamheter samt följas upp. Utredningen har sedan haft i uppdrag att analysera vilka eventuella konsekvenser ett språkrav kan ha för äldreomsorgens personal och kompetensförsörjning samt att föreslå hur eventuella negativa konsekvenser kan mildras. I detta ingår också att lämna förslag på insatser som kan vidtas för att snabbare hjälpa personalen att nå kraven på kunskaper i svenska språket. Avslutningsvis ska utredningen lämna nödvändiga författningsförslag.

Förslaget

Till grund för utredningens slutsatser ligger en stor mängd möten med företrädare för privata och offentliga aktörer där allt från undersköterskor och vårdbiträden till kommunpolitiker med ansvar för äldreomsorgen inkluderats. Enligt utredningen lämnar de en gemensam bild av utbredda språkproblem som återfinns över hela landet både i storstad och på landsbygd. Språkproblemen visar sig enligt utredningen finnas i alla yrkeskategorier, även hos den utbildade personalen. Bristerna leder enligt verksamhetsföreträdarna bland annat till att beviljade insatser utförs felaktigt eller inte alls. Det leder också till att omsorgstagarnas rätt till delaktighet, trygghet och individanpassad omsorg riskerar att utebli och att det uppstår patientsäkerhetsbrister. Språkproblemen uppges också påverka personalens arbetsmiljö negativt.



Utredningen föreslår därför att nivå B2 enligt Gers är en lämplig nivå av kunskaper i svenska språket för personal i omsorgsyren oavsett yrkeskategori. Gers B2 är en hög nivå på skalan och utgör den övre delen av kategorin självständig språkanvändare. Utredningens motivering till valet av nivå utgår ifrån omsorgsarbetets komplexitet. Omsorgspersonal behöver till exempel kunna dokumentera arbetet och ta emot instruktioner från exempelvis sjuksköterskor och fysioterapeuter. Utredningen bedömer också att omsorgspersonal behöver kunna ”lirka” med äldre personer med demenssjukdom och kunna kommunicera med de äldres närstående. Anledningen till att utredningen inte väljer att göra skillnad i kraven mellan yrkesgrupper är att oavsett yrkesroll behöver personalen kunna rapportera vidare på ett korrekt och tydligt sätt. All personal inom vård och omsorg omfattas också av uppgiftsskyldighet vilket innebär en skyldighet att medverka till en omsorg av god kvalitet och en skyldighet att rapportera missförhållanden eller risker för sådana enligt bestämmelserna om lex Sarah. Utredningen föreslår att språkravet införs i socialtjänstlagen (SoL) med förtydligande av kravnivå i socialtjänstförordningen (SoF).

Språkravet som föreslås understödjer ett språkförstärkande arbete som redan påbörjats på flera håll i landet och erbjuder aktörerna möjlighet att växla upp arbetet på bred front. Det ger förutsättningar för ett systematiskt arbete med bedömning och uppföljning på individnivå. För att inte riskera kompetensförsörjningen medger förslaget också att verksamheterna anställer personer som ännu inte uppnått den relevanta språkkompetensen för att sedan arbeta för språkutveckling hos de personerna. Förslaget avses också omfatta all omsorgspersonal oavsett yrkesgrupp och gäller befintlig som nyanställd personal.

Utredningen konstaterar att förslaget kräver gemensamma bedömningsgrunder av personalens språkförmåga för att kunna identifiera behoven. Förslaget kräver även gemensamma sätt att följa upp insatser på ett systematiskt sätt där utredningen föreslår att Socialstyrelsen får i uppdrag att undersöka hur denna uppföljning kan integreras i det systematiska kvalitetsarbetet. Vidare konstateras att språkutvecklingen behöver ske både i arbetet och genom utbildning. De sätt att öka språkkompetens som föreslås införlivas i det dagliga arbetet är exempelvis att arbetet organiseras på ett sätt som främjar kommunikation och att medarbetare behöver erbjudas särskilda insatser som förlängs introduktion eller särskilt stöd från språkombud.

Utredningen föreslår att utvecklingen av personalens språkkunskaper ska genomföras med hjälp av ett stimulansbidrag kallat ”svenskalyftet”. Detta statsbidrag ska stötta kommunerna i insatser som på olika sätt syftar till att höja nivån på omsorgspersonalens språkkunskaper.



Utredningen har också övervägt andra alternativ till språkrav. Framför allt har förutsättningarna för att språkrav skulle kunna vara ett krav för anställning övervägt. Utredningen har dock konstaterat att ett sådant krav inte är förenligt med utmaningarna inom kompetensförsörjning i äldreomsorgen.

Ansvariga

Veronica Öhrvik Avdelningschef

Charlotte Widén Odder Förvaltningschef